

DOI: 10.15276/ETR.06.2024.12
DOI: 10.5281/zenodo.14549842
UDC: 658.5:330.341
JEL: M21, O31, O32

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

THEORETICAL BASIS FOR FORMING THE POTENTIAL OF A MANUFACTURING ENTERPRISE BASED ON INNOVATIVE DEVELOPMENT

Dmytro F. Cherkasov
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0003-4125-6547
Email: divalidi@ukr.net

Received 12.08.2024

Черкасов Д.Ф. Теоретичний базис формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку. Оглядова стаття.

У статті розглянуто теоретичні основи формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку. Основна увага приділяється визначенню ролі інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності та довгострокової стійкості виробничих підприємств. Проаналізовано ключові підходи до формування потенціалу виробничого підприємства, що включають інтеграцію внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей з акцентом на інноваційні процеси. Окремо розглянуто основні проблеми та бар'єри, які можуть виникати при впровадженні інновацій, а також перспективи їх подолання. Зроблено висновок, що інноваційний розвиток є невід'ємною складовою ефективного управління виробничим підприємством у сучасних умовах.

Ключові слова: інноваційний розвиток, потенціал підприємства, виробниче підприємство, конкурентоспроможність, інноваційні стратегії, бар'єри впровадження

Cherkasov D.F. Theoretical Basis for Forming the Potential of a Manufacturing Enterprise Based on Innovative Development. Review article.

The article examines the theoretical foundations of forming the potential of a manufacturing enterprise based on innovative development. The focus is on determining the role of innovation in ensuring the competitiveness and long-term sustainability of manufacturing enterprises. Key approaches to forming the potential of a manufacturing enterprise are analyzed, including the integration of internal resources and external opportunities with an emphasis on innovative processes. The main problems and barriers that may arise in the implementation of innovations, as well as the prospects for overcoming them, are separately considered. It is concluded that innovative development is an integral part of effective management of a manufacturing enterprise in modern conditions.

Keywords: innovative development, enterprise potential, manufacturing enterprise, competitiveness, innovation strategies, implementation barriers

Важливість теми обумовлена низкою чинників, які мають значний вплив на економічне становище та конкурентоспроможність сучасних виробничих підприємств.

По-перше, в умовах глобалізації економіки та посилення конкуренції на ринку виникає потреба в постійному оновленні технологій, процесів та продуктів. Інноваційний розвиток стає ключовим фактором, що визначає можливість підприємства вижити та процвітати в динамічному середовищі. Традиційні методи управління та організації виробництва вже не здатні забезпечити необхідний рівень адаптивності та ефективності, що робить дослідження теоретичних основ формування інноваційного потенціалу надзвичайно важливим.

По-друге, сучасні тенденції в розвитку науки та техніки створюють нові можливості для виробничих підприємств, але водночас висувають додаткові вимоги до їх організаційного та управлінського потенціалу. Це потребує глибокого розуміння теоретичних аспектів формування та реалізації потенціалу виробничого підприємства, зокрема, в контексті інноваційного розвитку. Розробка теоретичних підходів до цього питання дозволить більш ефективно інтегрувати інноваційні рішення в стратегії виробничих підприємств.

По-третє, актуальність дослідження пов'язана з необхідністю підвищення конкурентоспроможності національних виробничих підприємств у глобальному контексті. В умовах швидких технологічних змін підприємства, які не здатні впроваджувати інновації, ризикують втратити свої ринкові позиції. Теоретичне обґрунтування механізмів формування потенціалу на основі інноваційного розвитку надасть можливість підприємствам швидше та ефективніше адаптуватися до нових викликів і загроз.

Крім того, важливість цієї теми зростає у зв'язку з необхідністю сталого розвитку. Впровадження інновацій часто пов'язане з підвищенням ефективності використання ресурсів, зменшенням

негативного впливу на довкілля, що є важливим чинником для сучасних виробничих підприємств.

Таким чином, дослідження теоретичного базису формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку має як наукову, так і практичну цінність. Воно сприятиме розробці нових підходів до управління підприємствами в умовах постійних змін, підвищенню їх конкурентоспроможності та забезпеченню стійкого розвитку в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дана проблема є актуальною і привертає увагу багатьох вчених та практиків в галузі економіки, менеджменту, інноваційного розвитку та організації виробництва. Значна кількість наукових досліджень зосереджена на вивченні ролі інновацій як ключового чинника підвищення конкурентоспроможності підприємств. Вчені, такі як Йозеф Шумпетер [1], розглядали інновації як рушійну силу економічного розвитку та зміни. Сучасні автори продовжують розвивати ці ідеї, досліджуючи, як різні типи інновацій (продуктові, процесні, організаційні) впливають на розвиток підприємств. У наукових працях активно досліджується структура та складові потенціалу підприємства, зокрема, ресурсний потенціал, інноваційний потенціал, організаційний потенціал. Науковці аналізують, як саме ці компоненти взаємодіють та впливають на загальний розвиток підприємства. Важливим напрямом досліджень є оцінка та управління цими ресурсами з метою максимізації їх ефективного використання в умовах інноваційного розвитку. Дослідження з цієї тематики фокусуються на розробці механізмів та інструментів, які можуть бути використані для ефективного управління інноваційним розвитком підприємства. Сюди включаються такі напрями, як інноваційні стратегії, управління знаннями, організаційні зміни, підтримка творчості та інновацій у середовищі підприємства. Значна увага приділяється питанням інтеграції інновацій в існуючі бізнес-процеси та стратегічні плани.

У науковій літературі також розглядаються проблеми та бар'єри, які можуть виникати під час впровадження інноваційних стратегій. Це можуть бути фінансові обмеження, опір змінам з боку персоналу, недостатній рівень кваліфікації кадрів, технологічні бар'єри тощо. Науковці надають рекомендації щодо подолання цих перешкод та створення сприятливих умов для інноваційного розвитку. В наукових публікаціях також підкреслюється значення зовнішніх факторів, таких як глобалізація, розвиток інформаційних технологій, зміни в споживчих вподобаннях, які впливають на інноваційний розвиток підприємств. Дослідники аналізують, як зовнішнє середовище може стимулювати або гальмувати інноваційні процеси та формування потенціалу підприємства.

Вітчизняні та зарубіжні науковці та практики присвятили значну увагу теоретичному базису формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку. Серед них

виділяються такі автори, як С.А. Володін та О.І. Чекамова [2], Джеджула В.В., Спіфанова І.Ю. та Цвик О.Г. [3], В.В. Гурочкіна [4], Хмизова О.В. та Сисан О.М. [5], Шилова О. Ю. та Чермошенцева Є.С. [6], Чорна М.В. та Глухова С.В. [7], Безус А.М. та Чуйок М.Г. [8], Дериколенко О.М. [9], Глуха Г.Я. та Цимбалюк А.І. [10], Невмержицька С.Н. та Левчук Я.В. [11] та інші.

Таким чином, наукові дослідження та публікації з даної теми охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних з інноваційним розвитком, управлінням ресурсами та організаційними змінами. Вони роблять значний внесок у розуміння того, як ефективно формувати та реалізовувати потенціал підприємства в умовах сучасних викликів та можливостей.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Хоча існує значна кількість теоретичних досліджень про інновації та формування потенціалу, часто відсутні практичні моделі та інструменти, що дозволяють ефективно застосовувати ці концепції в реальних умовах виробництва. Відсутні детальні механізми управління інноваційним потенціалом, тобто не всі напрями управління інноваціями, такі як стимулювання творчості, інтеграція інноваційних процесів у виробництво, або управління ризиками інновацій, достатньо вивчені та обґрунтовані на рівні теорії. Існуючі методики часто не враховують специфіку різних галузей або швидкозмінні умови ринкових середовищ, що ускладнює їх адаптацію та практичне використання. Обмежене розуміння впливу зовнішніх факторів на інноваційний розвиток, а саме наукові дослідження часто недостатньо враховують вплив глобалізації, економічних криз, технологічних змін і політичних факторів на процеси інноваційного розвитку підприємств. Незадовільне висвітлення напрямів формування корпоративної культури, що підтримує інновації, тобто вивчення того, як корпоративна культура може стимулювати або гальмувати інноваційний потенціал, ще недостатньо розвинене в теоретичному контексті. Теоретичні підходи до адаптації стратегій в умовах швидко змінюваного бізнес-середовища потребують подальшого розвитку.

Вивчення та вирішення цих невирішених частин допоможе поглибити розуміння формування потенціалу виробничих підприємств на основі інноваційного розвитку і створить основу для більш ефективного застосування теоретичних знань на практиці.

Метою статті є дослідження теоретичних основ формування інноваційного потенціалу виробничих підприємств, аналіз сучасних інноваційних стратегій та розробка практичних рекомендацій для підвищення їх конкурентоспроможності і ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Велику увагу проблемам формування потенціалу виробничого підприємства на основі іннова-

ційного розвитку приділили, як вітчизняні та зарубіжні науковці, так і практики. Дослідженнями в цій галузі займаються як економісти, так і фахівці з управління підприємствами, що підкреслює міждисциплінарний характер цієї проблематики. Вчені досліджують різні аспекти формування потенціалу виробничих підприємств на основі інноваційного розвитку, включаючи стратегічне управління, інтеграцію інновацій у виробничі процеси, розвиток людських ресурсів, управління знаннями та створення інноваційних екосистем.

Практики, зокрема керівники підприємств і менеджери, стикаються з необхідністю застосування теоретичних знань на практиці, вирішуючи конкретні проблеми, пов'язані з впровадженням інноваційних стратегій. Вони роблять значний внесок у розвиток цієї тематики, пропонуючи нові підходи та інструменти для подолання бар'єрів на шляху до ефективного використання потенціалу підприємств у контексті інноваційного розвитку. Це підтверджує важливість і актуальність теми як у науковій сфері, так і в реальному бізнес-середовищі.

Теоретичні основи інноваційного розвитку включають в себе ключові концепції, моделі та теорії, що пояснюють роль і вплив інновацій на розвиток підприємств і економіки загалом. Вони формують фундамент для розуміння того, як інновації сприяють підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та стійкості підприємств.

Формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку – це процес, що включає впровадження нових технологій, методів і підходів з метою підвищення спроможності підприємства ефективно використовувати свої ресурси, збільшувати продуктивність та конкурентоспроможність на ринку.

Формування потенціалу виробничого підприємства через інноваційний розвиток – це стратегічний підхід, що полягає у створенні та інтеграції інноваційних рішень у виробничі процеси, які дозволяють підприємству не тільки покращувати якість продукції та послуг, але й адаптуватися до змінюваних умов ринку та технологічного середовища.

Інноваційне формування потенціалу виробничого підприємства – це процес, в якому підприємство використовує інновації як ключовий фактор для розширення своїх можливостей, оптимізації внутрішніх процесів і забезпечення сталого розвитку через впровадження нових продуктів, технологій та управлінських практик.

Потенціал виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку – це здатність підприємства реалізовувати і використовувати інновації для підвищення своєї конкурентоспроможності, ефективності виробництва і загального економічного зростання. Це включає не тільки впровадження нових технологій, але й адаптацію організаційних структур і процесів для підтримки інноваційних ініціатив.

Формування потенціалу через інновації – це процес адаптації та вдосконалення виробничих

підприємств за рахунок інтеграції нових технологічних і управлінських інновацій, які дозволяють значно підвищити їх ефективність, зменшити витрати і покращити якість продукції чи послуг.

Ці визначення підкреслюють важливість інноваційного розвитку як ключового фактору для підвищення потенціалу і стійкого розвитку виробничих підприємств.

Інноваційний розвиток – це процес впровадження нових ідей, технологій, продуктів або процесів у виробництво чи управлінські практики, що веде до покращення продуктивності, якості і конкурентоспроможності підприємства.

Фактори, що впливають на інноваційний розвиток ділять на 2 складові:

— Внутрішні фактори – це організаційна культура, ресурси, управлінська підтримка, наявність інноваційних процесів.

— Зовнішні фактори – це ринкові умови, регуляторне середовище, технологічний прогрес, наукові досягнення.

Теоретичні основи інноваційного розвитку створюють основи для розуміння того, як інновації можуть бути ефективно використані для досягнення стратегічних цілей підприємства, адаптації до змінюваних умов ринку та забезпечення стійкої конкурентної переваги.

Основні теорії інновацій:

— Теорія інноваційних циклів відзначає періоди розвитку інноваційних технологій та їх вплив на економіку, зокрема, як технологічні нововведення проникають на ринок і трансформують бізнес-процеси.

— Теорія дисруптивних інновацій була розроблена Клейтоном Крістенсенем, ця теорія стверджує, що інновації можуть радикально змінювати ринок, замінюючи існуючі технології чи продукти новими, які спочатку можуть здаватися менш потужними, але поступово стають домінуючими.

— Теорія відкритих інновацій була запропонована Генрі Чесбро, вона передбачає використання зовнішніх і внутрішніх ідей для розвитку нових продуктів і послуг, що включає співпрацю з іншими компаніями, науковими установами та іншими партнерами.

Розглянемо моделі інноваційного процесу:

— Модель лінійного інноваційного процесу пропонує послідовність етапів від ідеї до комерціалізації продукту або технології, включаючи дослідження, розробку, впровадження та поширення.

— Модель інноваційної екосистеми розглядає інновації як результат взаємодії різних учасників – підприємств, наукових установ, урядів та споживачів, які спільно працюють для створення і впровадження нових рішень.

Роль інновацій в економічному зростанні виробничих підприємств є ключовою для забезпечення їх конкурентоспроможності, продуктивності та стійкого розвитку. Інновації впливають на різні

складові діяльності підприємств, допомагаючи їм адаптуватися до змінюваних ринкових умов і використовувати нові можливості для зростання.

Інновації у виробничих процесах, таких як автоматизація та впровадження нових технологій, допомагають зменшити витрати, зменшити час виробництва і підвищити загальну продуктивність підприємства. Інноваційний підхід дозволяє підприємствам розробляти нові продукти та послуги, які відповідають зміненим потребам споживачів і потребам ринку. Це може привести до відкриття нових ринків і розширення бізнесу. Інновації допомагають підприємствам відрізнятись від конкурентів, забезпечуючи їм унікальні пропозиції або переваги, які важко повторити. Це може бути досягнуто через нові технології, унікальні бізнес-моделі або новаторські підходи до обслуговування клієнтів. Інновації дозволяють підприємствам швидше адаптуватися до змін в ринкових умовах, таких як зміни в споживчих уподобаннях, технологічний прогрес або нові регуляторні вимоги. Це може забезпечити гнучкість і здатність швидше реагувати на виклики. Впровадження інноваційних рішень може покращити якість продукції та послуг, що забезпечує високий рівень задоволеності клієнтів і підвищує репутацію підприємства на ринку. Інноваційні технології та методи можуть зменшити витрати на виробництво, обробку і постачання продукції. Це може включати нові методи енергозбереження, удосконалення логістичних процесів і оптимізацію використання ресурсів.

Інновації сприяють загальному економічному зростанню, створюючи нові робочі місця, збільшуючи інвестиції в дослідження і розвиток (R&D) та сприяючи розвитку суміжних галузей і ринків. Інноваційна діяльність сприяє формуванню корпоративної культури, орієнтованої на інновації, що може позитивно вплинути на мотивацію співробітників і підвищення їх творчого потенціалу.

Загалом, інновації є двигуном економічного зростання підприємств, забезпечуючи їм можливості для вдосконалення, розширення і адаптації до змінюваного бізнес-середовища. Вони допомагають підприємствам підтримувати конкурентні переваги, оптимізувати процеси та створювати нові цінності для клієнтів і акціонерів.

Теоретичний базис формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку – це сукупність теоретичних принципів і концептуальних моделей, які обґрунтовують процес підвищення та використання потенціалу виробничого підприємства через інновації. Цей теоретичний базис включає:

1. Концептуальні основи, а саме теорії та моделі, що пояснюють, як інновації сприяють зростанню і розвитку виробничого підприємства. Це можуть бути теорії управління інноваціями, конкурентної переваги та стратегічного розвитку.

2. Стратегічні підходи, тобто рамки і стратегії для інтеграції інновацій в основні операційні та бізнес-процеси підприємства. Це передбачає розуміння того, як різні типи інновацій (наприклад,

продуктова, процесна, організаційна) можуть ефективно використовуватися для підвищення спроможностей підприємства.

3. Механізми та процеси, що сприяють впровадженню інноваційних практик у межах підприємства. Це включає управлінські практики, корпоративну культуру та стратегії розподілу ресурсів, що підтримують інновації.

4. Методи оцінки впливу інновацій на потенціал підприємства, включаючи показники ефективності, конкурентної переваги та довгострокової стійкості.

5. Виявлення поширених проблем і бар'єрів на шляху успішного впровадження інновацій та стратегії для подолання цих перешкод з метою максимізації потенціалу підприємства.

У загальному розумінні, теоретичний базис забезпечує структуроване розуміння того, як інновації можуть систематично застосовуватися для покращення потенціалу та результативності виробничих підприємств.

Практичний базис формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку – це сукупність конкретних методів, інструментів і практик, що використовуються для реалізації і впровадження інновацій з метою підвищення потенціалу виробничого підприємства. Цей практичний базис включає:

1. Реальні підходи та стратегії для планування та реалізації інноваційних проєктів, що спрямовані на підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

2. Конкретні інструменти і техніки управління інноваційними процесами, включаючи методи для оцінки і відбору інноваційних ідей, управлінських рішень і ресурсного забезпечення.

3. Операційні процеси і процедури для впровадження інноваційних рішень у виробничі та управлінські процеси підприємства, включаючи управління проєктами, зміни в організаційній структурі та адаптацію до нових технологій.

4. Практики підвищення кваліфікації та навчання співробітників для підтримки і розвитку інноваційної діяльності, включаючи спеціалізовані тренінги та програми підвищення кваліфікації.

5. Методи для моніторингу і оцінки результатів інноваційних впроваджень, збирання зворотного зв'язку та коригування практик для досягнення максимального ефекту.

6. Практичні підходи до встановлення партнерських відносин і співпраці з іншими підприємствами, науковими установами та організаціями для стимулювання інноваційної діяльності.

Загалом, практичний базис забезпечує конкретні інструменти та методики для ефективного впровадження інновацій у діяльність підприємства, що сприяє його зростанню та розвитку.

Аналіз сучасних інноваційних стратегій дає змогу зрозуміти, як підприємства в різних галузях адаптуються до змін у ринковому середовищі та використовують новітні технології для підтримки конкурентоспроможності.

Таблиця 1. Основні типи сучасних інноваційних стратегій, їхні ключові характеристики та приклади застосування

Типи сучасних інноваційних стратегій	Суть стратегії	Приклади	Переваги	Недоліки
Відкрита інновація	Підприємства активно співпрацюють з зовнішніми партнерами, такими як стартапи, науково-дослідні інститути, постачальники та навіть конкуренти, для спільної розробки нових продуктів або технологій.	Procter & Gamble застосовує модель відкритих інновацій, залучаючи зовнішніх партнерів до розробки нових продуктів через програму Connect + Develop. Cisco інвестує в стартапи та співпрацює з іншими компаніями, щоб інтегрувати нові технології у свою продукцію.	Зниження витрат на дослідження та розробки, прискорення виходу на ринок нових продуктів	Ризики втрати інтелектуальної власності, необхідність ефективного управління партнерськими відносинами.
Інкrementальні інновації	Підприємства поступово вдосконалюють існуючі продукти або процеси, впроваджуючи незначні, але систематичні поліпшення.	Toyota використовує методологію Kaizen, що фокусується на постійних невеликих удосконаленнях виробничих процесів. Apple регулярно вдосконалює свої продукти, такі як iPhone, шляхом додавання нових функцій і покращення існуючих.	Зниження ризиків, стабільний розвиток, збереження лояльності клієнтів.	Можливе відставання від конкурентів, які використовують радикальні інновації.
Радикальні інновації	Розробка абсолютно нових продуктів або послуг, які кардинально змінюють ринок або створюють нові ринки.	Tesla впроваджує електромобілів, які змінили автомобільну індустрію. Amazon запустила Amazon Web Services (AWS), що революціонізував ринок хмарних технологій.	Можливість захоплення нового ринку, встановлення високих бар'єрів для входу конкурентів.	Високий рівень ризику, значні інвестиції часу і ресурсів.
Інновації, орієнтовані на клієнта	Підприємства активно залучають клієнтів до процесу розробки нових продуктів або послуг, щоб краще задовольнити їхні потреби.	LEGO створила платформу LEGO Ideas, де користувачі можуть пропонувати нові ідеї для наборів, і найбільш популярні з них реалізуються. Nike використовує платформи Nike By You, що дозволяє клієнтам створювати індивідуальні дизайни взуття.	Зростання лояльності клієнтів, зниження ризику невдачі продукту.	Можливість надмірної залежності від поточних потреб клієнтів, що може перешкоджати радикальним інноваціям.
Дисруптивні інновації	Розробка простих, доступних продуктів або послуг, що спочатку задовольняють потреби нижчого сегменту ринку, але згодом захоплюють весь ринок.	Netflix замінив традиційні відеопрокати та кабельне телебачення, запропонувавши онлайн-стрімінг. Uber змінив ринок таксі, запропонувавши зручний мобільний додаток для замовлення поїздки.	Створення нових ринків, можливість швидкого росту.	Високий ризик невдачі, сильний опір з боку традиційних компаній.
Сталий розвиток та екологічні інновації	Розробка інновацій, спрямованих на зменшення екологічного впливу і забезпечення стійкого розвитку.	Patagonia – це компанія, яка активно впроваджує екологічно чисті матеріали і процеси у виробництві одягу. ІКЕА зосереджується на використанні відновлюваних матеріалів і енергозберігаючих технологій у своїх продуктах і виробничих процесах.	Підвищення репутації бренду, залучення екологічно свідомих клієнтів.	Високі початкові витрати на впровадження, можливість тривалого терміну окупності інвестицій.

Джерело: складено автором за матеріалами [12-17]

В табл. 1 розглянуто основні типи сучасних інноваційних стратегій, їхні ключові характеристики та приклади застосування.

Отже, сучасні інноваційні стратегії є різноманітними і варіюються в залежності від цілей підприємства, його ресурсів і ринкових умов. Успішна реалізація таких стратегій вимагає

глибокого розуміння ринку, активної взаємодії з клієнтами та партнерами, а також готовності до ризику і змін. Вибір правильної стратегії дозволяє підприємствам не тільки вижити, але й процвітати в умовах постійних змін.

Основні проблеми та бар'єри у впровадженні інновацій можуть суттєво вплинути на ефективність і швидкість реалізації нововведень в підприємствах, до них можна віднести:

1. Інноваційні проекти часто потребують значних інвестицій на стадії розробки та впровадження, що може бути недоступним для підприємств з обмеженим бюджетом.

2. Ризик того, що витрати на інновації не принесуть очікуваного доходу або не повернуться в короткостроковій перспективі.

3. Відсутність необхідних кваліфікованих фахівців, які мають досвід і знання для розробки та реалізації інновацій.

4. Невідповідність існуючої технологічної інфраструктури новим вимогам або відсутність сучасних інструментів і обладнання.

5. Супротив з боку співробітників і управлінського персоналу до змін в організації може бути викликаний страхом перед невідомим або інерцією старих звичок.

6. Скептицизм і нерозуміння користі від нововведень серед співробітників і керівництва.

7. Відсутність чіткої стратегії і визначених цілей для інноваційного проекту може призвести до розпорошення зусиль і ресурсів.

8. Неналежне управління ресурсами та недостатнє планування можуть зменшити шанси на успішне впровадження інновацій.

9. Складні або стримуючі правові норми і регуляторні вимоги можуть ускладнити процес впровадження інновацій, зокрема в таких галузях, як охорона навколишнього середовища або безпека.

10. Проблеми з патентуванням нових технологій і захистом інтелектуальної власності можуть заважати реалізації інновацій.

11. Непередбачуваність технічних труднощів або невдач у розробці нових продуктів чи процесів.

12. Невизначеність в тому, як нововведення будуть сприйняті споживачами та чи відповідатимуть їх потребам.

13. Нестача підтримки з боку топ-менеджменту та ключових лідерів може призвести до недостатньої мотивації і ресурсного забезпечення інноваційних ініціатив.

14. Відсутність ефективної комунікації між різними підрозділами або відділами, що бере участь в інноваційному процесі, може уповільнити реалізацію проектів.

15. Інноваційні проекти можуть займати тривалий час на розробку та впровадження, що може бути проблематичним для підприємств, що потребують швидкої реакції на зміни ринку.

Ці проблеми і бар'єри можуть суттєво вплинути на успіх інноваційних ініціатив, і підприємствам важливо вчасно і ефективно вирішувати їх, щоб

забезпечити успішну реалізацію і максимізувати вигоди від інновацій.

Перспективи розвитку інноваційного потенціалу дозволяють виробничим підприємствам підтримувати конкурентні переваги, адаптуватися до змінюваного ринку і забезпечувати сталий розвиток в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Реалізація цих перспектив допомагає підприємствам не лише вижити, але й процвітати в умовах постійних змін і викликів.

Для подолання викликів у впровадженні інновацій виробничим підприємствам необхідно вжити низку стратегічних і практичних заходів. Наведемо рекомендації, які можуть допомогти в подоланні основних бар'єрів і проблем, пов'язаних з інноваційним розвитком. Якщо є фінансові обмеження, то слід розглянути можливості для залучення інвестицій через венчурний капітал, державні гранти, краудфандинг або партнерські інвестиції або розробити детальний фінансовий план для інноваційних проектів, включаючи оцінку витрат і можливих доходів. Включити резерви для непередбачених витрат.

При відсутності необхідних ресурсів необхідно залучати талановитих фахівців, інвестувати в підбір і навчання висококваліфікованих спеціалістів, що мають досвід в сфері інновацій. Співпрацювати з університетами і науководослідними інститутами для доступу до нових технологій і знань. Залучати співробітників у процес розробки і впровадження інновацій, забезпечуючи їх участь у прийнятті рішень. Проводити регулярні тренінги і інформаційні сесії, щоб зменшити опір змінам і підвищити рівень обізнаності про користь інновацій.

При умові недостатнього стратегічного планування створити детальну стратегію інновацій, що включає довгострокові цілі, конкретні проекти і KPI для оцінки успіху. Постійно моніторити ринкові тенденції і конкурентне середовище для корекції стратегічних планів. Залучати юридичних і регуляторних експертів для забезпечення відповідності нових технологій і процесів з правовими вимогами. Регулярно переглядати і адаптувати політики і практики відповідно до нових регуляторних змін. Розробити план управління ризиками для інноваційних проектів, включаючи ідентифікацію потенційних ризиків і стратегії їх мінімізації. Використовувати прототипи та пілотні проекти для перевірки ідеї перед широким впровадженням, щоб зменшити ризики. Забезпечувати активну участь і підтримку з боку топ-менеджменту в інноваційних проектах. Розробити чітку комунікаційну стратегію для демонстрації вигод від інновацій. Впроваджувати системи мотивації для керівників і співробітників, що активно підтримують і реалізують інновації.

Впроваджувати ефективні інструменти комунікації і управління проектами, які сприяють координації між різними підрозділами. Підтримувати відкриту і прозору комунікацію про хід інноваційних проектів і досягнення. Використо-

увати методи управління проєктами, для швидшого розроблення і впровадження інновацій. Зменшувати час розробки і впровадження за допомогою швидкого прототипування і тестування.

Загалом, для ефективного подолання викликів і бар'єрів у впровадженні інновацій підприємствам слід фокусуватися на комплексному підході, що включає стратегічне планування, залучення ресурсів, активну підтримку з боку керівництва, адаптацію до регуляторних вимог і ефективну комунікацію. Це допоможе не тільки усунути існуючі труднощі, але й створити умови для успішного розвитку інноваційного потенціалу виробничого підприємства.

Висновки

У цій статті було розглянуто теоретичні аспекти формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку. Інновації є важливим чинником для підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств, забезпечуючи адаптацію до змін у ринковому середовищі та сприяючи довгостроковій стійкості підприємства. Потенціал підприємства формується на основі поєднання внутрішніх ресурсів та зовнішніх можливостей. Інновації виступають каталізатором для розвитку цих ресурсів, сприяючи їх ефективному використанню. Стратегічне плану-

вання інновацій є ключовим елементом у забезпеченні стабільного розвитку підприємства. Впровадження інноваційної стратегії дозволяє підвищити ефективність виробничих процесів, зменшити витрати та покращити якість продукції.

Незважаючи на значні переваги, існують також численні проблеми та бар'єри, які можуть перешкоджати успішній реалізації інноваційних стратегій. Це включає високі витрати на дослідження та розробки, а також недостатнє фінансування. Подальший розвиток інноваційного потенціалу виробничих підприємств потребує активного впровадження новітніх технологій, постійного вдосконалення управлінських процесів та розвитку людського капіталу. Для успішного подолання викликів, підприємствам слід орієнтуватися на гнучкість, адаптивність та готовність до змін.

Таким чином, теоретичний базис формування потенціалу виробничих підприємств на основі інноваційного розвитку є важливим напрямом у забезпеченні їх довгострокового успіху на конкурентному ринку.

Подальші дослідження у цьому напрямі можуть сприяти розробці нових підходів до управління інноваційними процесами та формування стійкого економічного зростання.

Abstract

The article is devoted to the study of the theoretical foundations for forming the potential of manufacturing enterprises based on innovative development. In the modern context of globalization and rapid technological progress, the issue of enhancing the competitiveness of manufacturing enterprises has become particularly relevant. Innovative development is one of the key factors ensuring successful adaptation of enterprises to dynamic changes in the market environment and contributing to their sustainable economic growth.

The article provides a detailed analysis of the essence and components of the enterprise's innovative potential, exploring the main approaches to its formation. In particular, it highlights the role of internal resources (technological, human, financial) and external factors (market opportunities, government support, international cooperation) in creating the conditions for effective innovation implementation. It is established that the integration of these resources with an emphasis on innovative processes is a crucial element of successful enterprise management.

Special attention is given to the analysis of the main problems and barriers that hinder the implementation of innovations. Among such barriers are high costs for research and development, insufficient funding, resistance to change from personnel, and risks associated with the introduction of new technologies. The article also provides recommendations for overcoming these barriers, including enhancing managerial decision-making flexibility, developing human capital, and strengthening cooperation with research institutions.

In the concluding part of the article, the prospects for the development of innovative potential in manufacturing enterprises are emphasized in the context of digital transformation and the adoption of cutting-edge technologies. It is noted that, to achieve sustainable economic growth, enterprises must continuously refine their innovation strategies, actively implement innovations in all aspects of their operations, and align with global trends.

Thus, the study of the theoretical basis for forming the potential of manufacturing enterprises based on innovative development allows for important conclusions regarding the strategic management of enterprises in a modern market environment, emphasizing the need for an innovative approach to ensure their competitiveness and economic stability.

Список літератури:

1. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й.А. Шумпетер; пер. з англ. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могил. акад.», 2011. – 242 с.

2. Володін С.А. Теоретичні засади формування і реалізації інноваційного потенціалу в розвитку економіки / С.А. Володін, О.І. Чекамова // Економіка АПК. – 2017. – № 5. – С. 65-72. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_5_12.
3. Дзеджула В.В. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств // Дзеджула В.В., Спіфанова І.Ю., Цвик О.Г. // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 4. – С. 5-8.
4. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту [Електронний ресурс] / В.В. Гурочкіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 51-57. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf>.
5. Хмизова О.В. Напрями розвитку інноваційного потенціалу підприємства / Хмизова О.В., Сисан О.М. // Наукові праці. Економіка. – 2016. – Т. 285. – № 273. – С. 83-88.
6. Шилова О.Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління / Шилова О.Ю., Чермошенцева Є.С. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 1. – С. 220-227.
7. Чорна М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія / М.В. Чорна, С.В. Глухова. – Харків: ХДУХТ, 2012. – 210 с.
8. Безус А.М. Стратегія підвищення інноваційної діяльності підприємства / А.М. Безус, М.Г. Чуйок // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – Режим доступу: <https://bit.ly/4dyk3Qc>.
9. Дериколенко О.М. Особливості вибору інноваційних стратегій промисловими підприємствами / О.М. Дериколенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – Режим доступу: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_2_78_83.pdf.
10. Глуха Г.Я. Сучасний підхід до побудови інноваційної стратегії на підприємстві / Г.Я. Глуха, А.І. Цимбалюк // Академічний огляд. – 2018. – № 2 (49). – Режим доступу: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2018/2/7.pdf>.
11. Невмержицька С.Н. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств в умовах невизначеності / С.Н. Невмержицька, Я.В. Левчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – 2018. – Вип. 32. – Режим доступу: <https://ejournal.kspu.edu.ua/index.php/ej/article/view/422/418>.
12. Шевченко А.А. Інноваційний розвиток аграрних підприємств / А.А. Шевченко, О.П. Петренко, Н.А. Добрянська // Аграрний вісник Причорномор'я. Збірник наукових праць. Серія: «Економічні науки». Вип.86 – Одеса, 2017. – № 86. – с. 200 – 213 <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1686>.
13. Добрянська Н.А. Еволюція диверсифікації виробництва, мотиви та її цілі [Електронний ресурс] / Н.А. Добрянська, А.А. Нікіфорчук // Ефективна економіка. – 2013. – №9. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2306>.
14. Добрянська Н.А., Лагодієнко В.В., Торішня Л.А. Регулювання регіонального інноваційного розвитку. Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 263-270. http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a31.pdf.
15. Nikoliuk O.V. Organizational and economic determinants of ecologization of industrial enterprises / O.V. Nikoliuk, N.A. Dobrianska, Yu.S. Levchuk // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 3(21). – С. 37-43. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejorj/2022/No3/37.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.03.2022.4. DOI: 10.5281/zenodo.7465418.
16. Добрянська Н.А. Діджиталізація та смартизація як основні інструменти відновлення економіки підприємств / Н.А. Добрянська, Е.П. Янгулов // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 27-34. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejorj/2022/No1/27.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2022.3. DOI: 10.5281/zenodo.7217434.

References:

1. Schumpeter, J.A. (2011). The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle (V. Stark, Trans.). Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House [in Ukrainian].
2. Volodin, S.A., & Chekamova, O.I. (2017). Theoretical principles of the formation and implementation of innovative potential in economic development. *Economy of Agro-Industrial Complex*, (5), 65-72. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_5_12 [in Ukrainian].
3. Dzhedzhula, V.V., Epifanova, I.Y., & Tsvyk, O.G. (2017). Innovative activity as a factor in enterprise competitiveness. *Investments: Practice and Experience*, (4), 5-8 [in Ukrainian].
4. Hurochkina, V.V. (2015). Innovative potential of the enterprise: Essence and protection system. *Economics: Time Realities. Scientific Journal*, (5[21]), 51-57. Retrieved from: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf> [in Ukrainian].
5. Khmyzova, O.V., & Sysan, O.M. (2016). Directions for the development of enterprise innovation potential. *Scientific Works: Economics*, 285(273), 83-88 [in Ukrainian].

6. Shylova, O.Y., & Chermoshentseva, Y.S. (2012). Innovation potential of the enterprise: Essence and management mechanism. *Marketing and Innovation Management*, (1), 220-227 [in Ukrainian].
7. Chorna, M.V., & Hlukhova, S.V. (2012). Evaluation of the efficiency of enterprise innovation activities: Monograph. Kharkiv: KhDUHT [in Ukrainian].
8. Bezus, A.M., & Chuiok, M.G. (2018). Strategy to increase enterprise innovation activity. *Effective Economy*, (1). Retrieved from: <https://bit.ly/4dyk3Qc> [in Ukrainian].
9. Derykolenko, O.M. (2012). Features of choosing innovation strategies for industrial enterprises. *Marketing and Innovation Management*, (2). Retrieved from: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_2_78_83.pdf [in Ukrainian].
10. Hlukha, H.Y., & Tsymbaliuk, A.I. (2018). Modern approach to developing an innovation strategy at an enterprise. *Academic Review*, 2(49). Retrieved from: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2018/2/7.pdf> [in Ukrainian].
11. Nevmerzhytska, S.N., & Levchuk, Y.V. (2018). Forming innovation development strategies for enterprises in conditions of uncertainty. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, (32). Retrieved from: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/422/418> [in Ukrainian].
12. Shevchenko, A.A., Petrenko, O.P., & Dobrianska, N.A. (2017). Innovative development of agricultural enterprises. *Agrarian Bulletin of Prymoria: Collection of Scientific Papers. Series: Economic Sciences*, (86), 200-213. Retrieved from: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1686> [in Ukrainian].
13. Dobrianska, N.A., & Nikiforchuk, A.A. (2013). Evolution of production diversification, its motives, and goals. *Effective Economy*, (9). Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2306> [in Ukrainian].
14. Dobrianska, N.A., Lahodiienko, V.V., & Toryshnia, L.A. (2020). Regulation of regional innovation development. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 5(1), 263-270. Retrieved from: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a31.pdf [in Ukrainian].
15. Nikoliuk, O.V., Dobrianska, N.A., & Levchyk, Y.S. (2022). Organizational and economic determinants of ecologization of industrial enterprises. *Economic Journal of Odessa Polytechnic National University*, (3[21]), 37-43. Retrieved from: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No3/37.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.03.2022.4 [in Ukrainian].
16. Dobrianska, N.A., & Yangulov, E.P. (2022). Digitalization and smartization as main tools for enterprise economic recovery. *Economic Journal of Odessa Polytechnic National University*, (1[19]), 27-34. Retrieved from: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No1/27.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2022.3 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Черкасов Д.Ф. Теоретичний базис формування потенціалу виробничого підприємства на основі інноваційного розвитку / Д.Ф. Черкасов // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2024. – № 6 (76). – С. 117-125. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No6/117.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2024.12. DOI: 10.5281/zenodo.14549842.

Reference a Journal Article:

Cherkasov D.F. *Theoretical Basis for Forming the Potential of a Manufacturing Enterprise Based on Innovative Development* / D.F. Cherkasov // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2024. – № 6 (76). – P. 117-125. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No6/117.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.06.2024.12. DOI: 10.5281/zenodo.14549842.

